

Toplumsal Muhalefet ve Muhalipliğin Sosyalist Toplumda Rolü

O berbat, ama insanın en başta bir o kadar da merak ettiği soruyu bende sormuştum? “Yeni komünizmin nesi yeniydi?” “Peki eskisi yetmiyor muydu?” Yoldaşlarla ilk tartışmalarımızda ben tabii ki yeni komünizmin, yeni bir aşamanın başlangıcı olduğunu henüz kavrayamamış ve Bob Avakian’ın yaklaşık 150 yıllık komünist teoriden hem nasıl öğrendiğini hem de ne derece radikal bir kopuş yaptığını anlayamamıştım. Ama yoldaşlar yılmadan benimle siyasi ve ideolojik mücadeleyi sürdürdüler, hala bile tekrar tekrar okuduğum yazılara her geri dönüşümde bu radikal kopuşları ve atılımları farklı şekillerde gözlemlene fırsatına sahip oluyorum. Bunlardan bir tanesi de içerisinde şüphesiz pek çok çelişkiyi barındıran ve özgürlük-zorunluluk ilişkisinin daha ileri bir sentezini içerisinde barındıran bir meseleydi: “canlı bir toplumda muhalifliğin rolü” ki bu aslında “sağlam çekirdek temelinde bir hayli esnekliğin” tartışılması anlamına geliyor.

Bu tartışmayı tetikleyen şey Mecliste gerçekleşen Hayvan Hakları Komisyonundaki kısa bir videoydu. Kendisini “Kemalist ve eko-sosyalist” olarak tanımlayan, hayvan hakları mücadelesinde öne çıkan Zülal Kalkandelen komisyona fikirlerini beyan etmek için gelmişti, komisyon üyeleri ise bilindik gerici simalardan oluşuyordu, bunlardan en göze çarpanlardan birisi olan Özlem Zengin, Zülal Kalkandelen’in muhalefet etmesini bırakın fikirlerini söylemesine dahi izin vermedi, karşısındakini sindirmek için gerici zehrini salon içerisinde zerk etti. Denebilir ki burjuvazinin faşist diktatörlüğü altında bu hiç de anormal bir tablo değildir. Nitekim doğrudur da ancak bu görüntü sosyalist toplumda rastlayamayacağımız, rastlamamız gereken bir görüntüdür. Peki toplumda muhalifliğin rolü sosyalizm altında nasıl olmalıdır?

Aslında bu mesele temelde komünizme ilerleyip ilerlememe çelişkisini içeriyor ve temelinde yine öznenin hakikat ile olan ilişkisine dayanıyor; sağlam çekirdek temelinde bir hayli esneklik nesnel gerçekliğin anlaşılması ve devrimci yolda dönüştürülmesi için bu bağlamda elzemdir. Peki neden elzemdir ve baştaki o soruya dönecek olursak ''yenisinin eskisinden'' farkı kendisini nerede gösterir? Bütün bunlarla birlikte proletarya diktatörlüğü altında sosyalist toplumda mayalanma ve muhalefet komünizme geçişte neden çok kritiktir ve bunun pratik uygulaması ne yönde olacaktır?

Toplumsal muhalefet ve buradan doğacak çelişkilerle beraber toplumsal mayalanma ile komünizme ilerleme meselesinde tali hatalarıyla beraber geçmiş komünist deneyimler, özellikle de Mao Zedong önderliğindeki komünist Çin önemli yollar kat etti ve bu problemlerle cebelleşilmeye çalışıldı. Özellikle ''Yüz Çiçek Açsın Yüz Fikir Akımı Birbiriyle Yarışsın'' kampanyası ve 1966-76 yıllarında sürdürülen Kültür Devrimi bu alanda eşi benzeri görülmemiş tecrübeler sahne oldu. Ancak her ne kadar bu çelişkilerin dinamiğine özgürlük-zorunluluk bağlamında yaklaşılsa da Mao'da tali bir şekilde ''mis kokulu çiçekleri, zehirli çiçeklerden ayırt etme'' veya ''hatalı fikirlere karşı aşılama'' gibi yaklaşımlar bulunuyordu ve bunlar zaman zaman bu meselenin doğru ele alınmasına engel oldu. Ve yine bu eşi benzeri görülmemiş pratik tecrübe tali yöndeki teleolojik yaklaşımlarla beraber sosyalist toplumun kapitalist toplumun çelişkilerinden pek de azade olmadığını ortaya koydu. Komünizme yol almak derinlemesine bir ideolojik mücadeleyi gerektiriyordu, bütün üretim araçlarının toplumsallaştırılması, güçlü bir komünist parti ve iktidarın elde olması dahi bizleri çelişkilerden azade kılmıyordu. Nitekim bütün bu çetrefilli süreç dümdüz yatay bir çizgi değildi, aksine dönemeçli ve dolambaçlı; geriye dönüşleri ve kamburları olan bir süreçti.

Bob Avakian: *“Büyük çeşitliliğe ve insanların her şeyle ilgili her doğrultuda gitmelerine izin vermezseniz, o zaman yalnızca insanlar size karşı muazzam bir kırgınlık biriktirmekle kalmazlar, en büyük hakikatin ve gerçekliği dönüştürme yeteneğinin içinden doğacağı zengin bir sürece de sahip olamazsınız.”*

Ve işte tam da bu noktada iktidara sarılmak ve sosyalist yolda ilerlemek arasındaki çelişki yoğun bir şekilde kendisini hissettirir. Bu meselenin de sacayağını oluşturan olgu epistemoloji meselesidir; öznenin hakikati kavramaya ve değiştirmeye yönelik bilgi bilimidir. Bob Avakian (BA) aslında şu ifadesinde bu meseleyi de tartışmaktadır: ‘‘Hakikat olan her şey proletarya için iyidir. Bütün hakikatler komünizme ulaşmamıza yardımcı olabilir.’’ Burada yine anlaşılması gereken çok temel bir mesele daha vardır, o da hakikatin sınıfsal bir özelliğinin olmadığı verili bir anda bir sınıfa veya bir ‘‘kimliğe’’ aidiyetin özneye ontolojik olarak hakikati kavrama da bir öncelik tanımayacağıdır. Hakikat, objektif realiteyle ilişkilidir ve öznenin hakikati kavrayıp, değiştirmeye yönelik olan ilişkisi tutarlı bir bilimsel yöntem ve yaklaşım gerektirir; bu yöntem ve yaklaşım sonrasında elde edilen şeyin bilimsel olması ona ulaşan metodun gerçeklik testine tabi tutulabilmesine sıkı sıkıya bağlıdır. Hakikate dair bu tartışma bizi toplumsal muhalefet meselesinde nereye götürmelidir? Yine BA’ya kulak verelim: ‘‘Verili bir anda

bütün hakikatleri bilemeyiz o yüzden öğrenmede çok iyi olmalıyız.'' Bilinçli komünist özne için bu anlaşılması gereken yalın ama bir o kadar da kritik bir hakikattir, nitekim verili bir anda pozitif bilimlerden sosyal bilimlere, sanata ve edebiyata kadar çok geniş bir spektrumda sayısız hakikat ve bunlara eşlik eden çelişkiler mevcuttur; özellikle de sosyalist iktidar döneminde ''kafa-kol'' emeği çelişkisinin toplumda hala baskın olarak kendisini hissettirmesi bu meseleyi daha da kritikleştirir.

Tahammül Etmek mi Teşvik Etmek Mi?

Muhalefet meselesinin sosyalist toplumun derin çelişkileriyle ve en önemlisi de epistemoloji meselesiyle olan ilişkisinin anlaşılmasının akabinde bu muhalefetin içeriği de şüphesiz önemlidir. BA, *Yeni Komünizm* adlı eserinde bu meseleye biraz da ironi ile yaklaşarak ''muhalefeti küçük burjuvalar devamlı bir şeylere itiraz etmesinler diye alabildiğine teşvik etmeyeceğiz'' der. Bunun temelinin ihtilaflara bir çeşit ''özgürlük alanı bırakmak'' veya ''tahammül etmek'' ilişkisinin ötesinde, sağlam bir çekirdeği muhafaza ederken ve proletarya diktatörlüğünün yıkılmasına engel olmaya çalışırken bir taraftan da sosyalist yolda ilerleyebilmek için birçok farklı fikrin savunucularının dinlenmelerine olanak verilmesi ve bunlarla baskının ve sömürünün olmadığı bir dünyaya ulaşabilmesi için cebelleşilmesidir. İşte bu gerçekten de karmaşık ve çok boyutlu bir çelişkidir. BA burada John Stuart Mill'in ifade özgürlüğüne yönelik tartışmasından bir örnek verir. Mill temelde bir görüşü savunacak tüm kişilere bunu yapma fırsatı verilinceye kadar bu görüşlerin toplumda asla bastırılmaması ve önemsiz sayılmaması gerektiği ve buna ek olarak sadece karşıt fikirliilerin dinlenmesinin yeterli olmadığını o fikirlerin inançlı savunucularının bu fikirleri ortaya koyuşlarının dinlenmesi gerektiği yönünde iki sav ortaya atar. Şüphesiz Mill'in görüşlerindeki temel, idealist bir tabandan gelen özgürlük anlayışına dayanır, BA bu meseleye şöyle değinir:

‘‘Elbette daha önce konuştuğum gibi, Mill’in ileri sürdüğü Şey tam anlamıyla asla uygulanamaz. Bir fikir için bir sav daha ortaya atmak isteyen birileri her zaman ortaya çıkar. Tartışmayı hiç değilse o an için kapatmanız gereken bir zaman gelir. Bunun altında yatan maddi ve siyasi nedenler vardır. Belirli noktalarda kararlar alınması gerekir. Sonsuza kadar tartışma yapmaya ve başka hiç kimsenin katılmadığı bir bakış açısı lehine görüş bildirmek isteyen başka birisinin olup olmadığını arayıp durmaya devam edemezsiniz.

Yine de Mill’in bu savıyla parmak bastığı bir nokta vardır, o da tutumları bunlara karşıt olanların tanımladıkları şekilde dinlemenin yeterli olmadığı, o tutumların inançlı savunucularını dinlemenin gerekli olduğudur. Bu proletarya diktatörlüğünde ve toplumun halk kitleleri tarafından yönetilip dönüştürülmesinde daha fazla yer vermemiz gerektiğini düşündüğüm bir Şeyle ilgilidir : ihtilafa salt tahammül etmekle kalmayıp onu teşvik de etmek. Tüm oyunu bırakmadan, g kaybetmeden, proletarya diktatörlüğünü alttan dinamitleyip yıkmadan insanların birçok farklı fikrin savunucularını dinlemelerine olanak vermeliyiz. Yine de bu çok karmaşık bir çelişkidir.’’

Ve işte tam da bu noktada irdelemeye çalıştığımız bu karmaşık çelişkiyi BA şu şekilde ifade eder :

‘‘Eğer işleri gevşek tutarsanız, her Őeyi şu veya bu biçimde kapitalistlere geri veriyorsunuz demektir. Aynı zamanda, büyük çeşitliliğe ve insanların her Şeyle ilgili her doğrultuda gitmelerine izin vermezseniz, o zaman yalnızca insanlar size karşı muazzam bir kırgınlık biriktirmekle kalmazlar, en büyük hakikatin ve gerçekliği dönüştürme yeteneğinin içinden doğacağı zengin bir sürece de sahip olamazsınız.’’

Meseleye zgrlk ve Zorunluluk erevesinde Yaklaşmak

Mücadelemizin temel dinamiklerinden birisi de her Őeye zorunluluğun özgürlüğe dönüştürülmesi temelinde yaklaşmamızla

alakalıdır. Temel meseleler ‘‘mutlak özgürlük’’ veya ‘‘aşkırı özgürlükler’’ meselesi değillerdır; bu tarz düşünüş biçimleri temellerini idealizmden alan küçük burjuva düşünüş biçimleridir. Bunlar maddi gerçekliğe tekabül etmezler nitekim objektif realite her zaman kısıtlamalar ve sınırlara tabidir. Öte yandan bu bizim verili bir anda bazı fikirlere sahip olmamız meselesi de değildir çünkü bizler bunun için maddi bir temel olduğunu, zorunluluğun özgürlüğe dönüştürülmesinin temelini olduğunu biliyoruz. Nitekim **‘‘maddi temel olmazsa, zorunlulukları komünist devrim yolunda, özgürlüklere dönüştüremezsiniz.’’** BA bu meseleyi tartışırken deprem örneğini verir. Ancak bu ‘‘varsayımsal’’ deprem **4 Bütünlerin** (bütün sınıf farklılıklarının kaldırılması, sınıf farklılıklarının dayandığı bütün üretim ilişkilerinin kaldırılması, bu üretim ilişkilerine karşılık gelen bütün toplumsal ilişkilerin kaldırılması ve bu toplumsal ilişkilerden doğan bütün düşüncelerin devrimcileştirilmesi) aşıldığı komünist toplumda gerçekleşir. Komünist örgütlenmeye dayalı bir toplumda yaşanılması altınızdaki bir fay hattı geçtiği gerçekliğini değiştirmez, doğal dünyadan ve sosyal ilişkilerden doğan zorunluluklar daima baş gösterirler: temel mesele zorunluluğu özgürlüğe dönüştürebilmektir. Aslında sınırsız bir mutlak özgürlüğün olmadığının anlaşılması bizim objektif realiteyle ilişkimizle bağlantılıdır. Nesnel gerçekliğin doğru bir temelde anlaşılması bu idealist algıyı delip geçer ve bizleri daha fazla inisiyatif ve özgürlük için dönüştürülmesi gereken zorunluluklarla karşı karşıya getirir. İşte bu noktada ‘‘sağlam çekirdek temelinde bir hayli esneklik’’e, *Yeni Sosyalist Cumhuriyet için Anayasa*’ya dayanan bir sosyalist toplum temelinde şununla yüzleşmek zorundadır: **‘‘bir yanda insanlığın gerçekten devrime ve komünizme ihtiyaç duyması; fakat diğer yanda, sosyalist toplumlar da dahil olmak üzere, insanlığın tümünün bunu sürekli istememesi çelişkisi.’’**

Pekiye, eğer meseleye bu çerçeveden yaklaşıyorsak akıldaki soruyu sormak lazım: O halde bu esnekliğin sınırı nedir? Burada temeli oluşturan öge hiç tartışmasız özgürlük ve

zorunluluk bağlantısıdır. Burada esnekliğin aslında temelinin doğru anlaşılması gerekmektedir, o da bu esnekliğin sağlam bir çekirdek temelinde esneyebileceği gerçekliğidir. *Yeni Komünizm* eserinde BA bu meseleyi şu şekilde inceler:

‘‘Neden Anayasa’da yaratılışçılığı değil de evrimi bir gerçek olarak öğreteceğimizden bahsediyor? Neden karar vermeleri için insanlara bırakılıp insanların yaradılışçılığı sevip sevmeyeceklerini ve okullarda öğretilmesini isteyip istemeyeceklerini görmüyorlar? Olamaz! Bazı sınırlarınız olmalı -bu, daha önce de vurgulanan önemli bir noktadır ve iyiliğiniz için- bazı kurallarınız olmalıdır. Bu sizin oluşturduğunuz çekirdektir -ve aslında, bazı kurallar koyarak başka güçlere ihtiyaç duyulmasını sağlıyorsunuz. Sonra olaylara buna dayanarak müdahale ediyorsunuz.’’

Sağlam çekirdek bilime, dayanır. Örneğin üretim araçlarının toplumsallaşıp toplumsallaşmayacağı oyla karar verilecek bir mesele değildir çünkü bu, bizim verili bir andaki fikirlerimizin ve insanların ‘‘iradelerinden’’, niyetlerinden bağımsız olarak hakikatin ne olduğu ve sağlam çekirdek temelinde dönüştürülmesi gereken zorunlulukların ne olduğu meselesidir.